

Circulaire beleidsscenario's gemeente Zoetermeer

De raad van de gemeente Zoetermeer;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 mei 2025

besluit

1. De beleidsrichting "Circulariteit" vast te stellen volgens scenario 2: "Samen op weg naar circulair" (Medium aanpak), een aanpak waarbij de gemeente circulariteit stimuleert via vier pijlers – circulair bouwen, circulair ondernemen, maatschappelijk verantwoord inkopen en opdrachtgeven (MVOI) en afval – met aandacht voor samenwerking, voorbeeldgedrag en minimale circulaire eisen in eigen projecten.
2. Motie 2306-55 CDA – "Stimuleer Circulaire Economie - hergebruik grondstoffen! als afgedaan te beschouwen, aangezien met dit besluit invulling is gegeven aan de opdracht uit deze motie.
3. Toezegging 622 als afgedaan te beschouwen, aangezien met dit besluit invulling is gegeven aan deze toezegging.

Dit besluit treedt in werking twee weken na de bekendmaking daarvan. Tenzij over dit besluit een inleidend verzoek tot het houden van een referendum wordt gedaan.

Samenvatting

De gemeente Zoetermeer staat voor een belangrijke strategische keuze: hoe circulariteit te integreren in het gemeentelijk beleid op een manier die ambitie, haalbaarheid en maatschappelijke meerwaarde verenigt. In dit document zijn drie beleidsscenario's onderzocht: die uiteenlopen van minimale tot intensieve inzet op de vier kernpijlers van circulariteit: circulair bouwen, circulair ondernemen, maatschappelijk verantwoord inkopen (MVOI) en afval.

Scenario 1 – Basisaanpak betekent voortzetting van de huidige situatie zonder aanvullende beleidsinzet. De gemeente blijft reactief, circulariteit blijft versnipperd en afhankelijk van externe initiatieven. Er is geen extra capaciteit of financiering en Zoetermeer loopt het risico op wetgevingsachterstand en gemiste kansen.

Scenario 2 – Medium aanpak wordt geadviseerd als voorkeursoptie. Deze aanpak voorziet in een actieve en faciliterende rol van de gemeente. Met 1 FTE circulair aanjager, een beleidskader, incidentele middelen voor initiatieven en structurele verankering in gemeentelijke processen ontstaat een solide basis voor circulaire ontwikkeling. Zonder overregulering wordt richting gegeven aan ondernemers, maatschappelijke partners en ambtelijke inzet.

Scenario 3 – Intensieve aanpak zet in op volledig gemeentelijk leiderschap. Circulariteit wordt juridisch verplicht gesteld en ondersteund met substantiële investeringen (2 FTE en €500.000 incidenteel). Zoetermeer positioneert zich als koploper. Deze aanpak vraagt om maximale inzet van capaciteit en middelen.

De tabel op de volgende pagina biedt een helder overzicht van de verschillen tussen de scenario's per pijler, en vergelijkt hun implicaties op het vlak van participatie, capaciteit, financiën en juridische borging.

Advies: scenario 2 biedt de beste balans tussen ambitie en realisme. Het legt een stevig fundament onder circulair beleid, versterkt het lokaal ecosysteem en bereidt Zoetermeer voor op toekomstige wet- en regelgeving. De keuze voor dit scenario stelt de gemeente in staat om gericht, effectief en met draagvlak toe te werken naar een circulaire toekomst.

Pijler	Scenario 1: Basisaanpak	Scenario 2: Medium aanpak	Scenario 3: Intensieve aanpak
Circulair Bouwen	Geen beleid, alleen verkenning van CTB. Geen juridisch kader. Circulaire ambities zijn vrijblijvend en afhankelijk van marktpartijen.	Circulaire uitgangspunten verankerd in beleidskaders en Omgevingsplan. CTB wordt vertaald naar richtlijnen, zonder juridische verplichting.	Convenant Toekomst Bestendig Bouwen volledig geïntegreerd. Harde bouwcriteria, secundaire materialen verplicht, renovatie als norm. Investering in gemeentelijk grondstofdepot.

Circulair Ondernemen	Reactieve houding. Geen stimulering of aanspreekpunt. Initiatieven afhankelijk van bedrijven.	Vast aanspreekpunt. Ondersteuning via netwerken, subsidies en monitoring. Geen verplichtend kader.	Actieve regierol. Gemeentelijk innovatieplatform, maatwerkbegeleiding, actieve inzet op bedrijventerreinen en circulair aanbesteden.
MVOI	Geen verplichtende circulaire criteria. Richtlijnen zijn vrijblijvend en versnipperd.	Beleids- en toetsingskader ontwikkeld, zonder verplichte toepassing. Optimalisatie van toolkit en ondersteuning.	Circulariteit verplicht in alle aanbestedingen. 100% circulair inkopen in 2030. Jaarlijkse rapportage en actieve monitoring.
Afval	Afval blijft zelfstandig domein. Geen koppeling met circulariteit. Kansen voor hergebruik en bewustwording blijven onbenut.	Circulariteit versterkt afvalbeleid als katalysator. Samenwerking met afvalteam op hergebruik, communicatie en bewustwording. Geen eigen afvalbeleid.	Intensieve samenwerking met team afval. Gezamenlijke pilots en integratie van circulaire principes in voorbereiding afvalbeleidsplan.
Participatie & communicatie	Geen gerichte inzet. Circulariteit blijft onzichtbaar voor inwoners en ondernemers. Geen betrokkenheid of bewustwording.	Actieve communicatie en participatie met bewoners, ondernemers en maatschappelijke partners. Draagvlak en bewustwording worden versterkt via co-creatie en voorbeeldprojecten.	Participatie stevig verankerd in beleid en uitvoering. Intensieve communicatie, transparantie en betrokkenheid van inwoners en ondernemers in circulaire projecten.
Capaciteit	Geen uitbreiding. Circulariteit blijft versnipperd en ad-hoc.	1 FTE circulair aanjager (€80.000/jaar). Versterking via Vliegende Brigade en interne samenwerking.	Minimaal 2 FTE aanjagers (€160.000/jaar). Structurele samenwerking met Vliegende Brigade en koppeling aan energietransitie.
Financiën	Geen extra middelen. Geen benutting van subsidies of fondsen.	Structureel: €80.000/jaar (CDOKE). Incidenteel: €200.000 voor beleid en pilots. Inzet op cofinanciering via o.a. Vliegende Brigade.	Structureel: €160.000/jaar. Incidenteel: €500.000 voor beleid, pilots en infrastructuur. Actieve inzet op nationale en EU-fondsen.
Gevolgen	Wetgevingsachterstand. Geen grip op circulaire initiatieven. Kans op hoge kosten en gemiste subsidies.	Verankering zonder overregulering. Meer houvast en samenwerking, maar beperkte afdwingbaarheid. Risico op latere achterstand blijft.	Juridische borging. Koploperschap. Grotere economische kansen en investeringsruimte. Voldoet proactief aan regelgeving.

Inleiding

De transitie naar een circulaire economie is een van de grootste uitdagingen en kansen van deze tijd. Binnen de gemeente Zoetermeer wordt steeds meer aandacht besteed aan circulariteit als strategie om duurzaamheid te bevorderen en de afhankelijkheid van primaire grondstoffen te verminderen. Circulariteit raakt verschillende domeinen, zoals bouwen, ondernemen, inkoop en afval. Daarom is het noodzakelijk om een helder beleid te ontwikkelen dat zowel ambitieus als realistisch is en aansluit op de huidige en toekomstige uitdagingen.

In dit document worden verschillende beleidsscenario's uitgewerkt die de gemeente Zoetermeer kan volgen om circulariteit te implementeren. Deze scenario's variëren van een basisaanpak waarbij bestaande inspanningen worden voortgezet, tot een intensieve aanpak waarin circulariteit volledig wordt verankerd in gemeentelijk beleid en regelgeving. Het doel van deze analyse is om inzicht te geven in de impact, kosten en haalbaarheid van deze verschillende scenario's, zodat een onderbouwde beleidskeuze kan worden gemaakt.

Aanleiding

De gemeente Zoetermeer heeft op dit moment nog geen integraal circulair beleid. Hoewel diverse losse initiatieven bestaan op het gebied van circulair bouwen, ondernemen en afvalbeheer, ontbreekt

een structurele en gecoördineerde aanpak. Dit leidt tot versnippering en onvoldoende benutting van kansen om circulariteit effectief te stimuleren.

Daarnaast worden gemeenten geconfronteerd met strengere duurzaamheidseisen vanuit de EU, het Rijk en de provincie. Beleidskaders zoals de Green Deal, het Rijksbrede Programma Circulaire Economie en het Circular Economy Action Plan (CEAP) vragen van gemeenten dat zij actief bijdragen aan de transitie naar een circulaire samenleving. Zonder een duidelijke visie en bijbehorend beleid loopt Zoetermeer het risico op achterstand ten opzichte van gemeenten die al proactief beleid voeren. Dit kan ertoe leiden dat kansen op samenwerking, externe financiering en duurzame gebiedsontwikkeling worden gemist – of dat investeringen worden gedaan die op termijn niet toekomstbestendig blijken.

Tegelijkertijd vormt de financiële druk op gemeenten, met in het bijzonder het zogeheten 'ravijnjaar' 2028, een extra uitdaging. Dit vraagt om een strategische benadering waarbij circulariteit niet alleen wordt benaderd als duurzaamheidsdoel, maar ook als economisch kansrijk model. In dit document is uitgewerkt hoe de gemeente Zoetermeer circulariteit kan inzetten om haar duurzaamheidsdoelen te behalen én tegelijkertijd economische en sociale meerwaarde te realiseren.

Doelstelling

Het doel van dit document is om inzicht te bieden in drie mogelijke beleidsscenario's voor circulariteit binnen de gemeente Zoetermeer. Deze scenario's – variërend van een minimale tot een intensieve aanpak – zijn onderzocht om een onderbouwde keuze te kunnen maken voor een toekomstbestendige beleidsrichting. Op basis hiervan doet het college een voorstel aan de gemeenteraad, zodat deze een weloverwogen besluit kan nemen over de koers die Zoetermeer gaat volgen op het gebied van circulariteit.

Concreet heeft dit document de volgende doelstellingen:

1. **Beoordelen van mogelijke beleidsrichtingen:** In kaart brengen van drie scenario's met hun impact, financiële consequenties en benodigde capaciteit.
2. **Inzicht bieden in circulaire transitie:** Toelichten hoe circulair bouwen, ondernemen, inkopen en afvalbeheer kunnen bijdragen aan een duurzame gemeente.
3. **Ondersteunen van besluitvorming:** Aanreiken van handvatten en aanbevelingen voor een effectieve implementatie van circulaire beleidsmaatregelen.

De ambitie die de gemeente Zoetermeer nastreeft en de beschikbare middelen bepalen welk scenario het meest geschikt is. Dit document biedt het kader om die keuze goed te onderbouwen door de scenario's en hun gevolgen inzichtelijk te maken.

Methode

Wat houdt de methode in?

Voor de aanpak van circulariteit binnen de gemeente Zoetermeer maken we gebruik van een scenario-onderzoek. Deze methode stelt ons in staat om verschillende beleidsopties te schetsen, te vergelijken en de mogelijke impact daarvan te toetsen. Het scenario-onderzoek richt zich op drie beleidsrichtingen, uiteenlopend van minimale tot intensieve aanpak. Elk scenario wordt beoordeeld op basis van de vier pijlers van circulariteit: circulair bouwen, circulair ondernemen, Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) en afval.

De drie beleidsscenario's zijn:

1. **Basisaanpak:** Doorgaan met de huidige werkwijze zonder extra inspanningen.
2. **Medium aanpak:** Faciliteren van circulaire initiatieven met een ad-hoc aanpak.
3. **Intensieve aanpak:** Het ontwikkelen en juridisch verankeren van beleid gericht op alle pijlers van circulariteit.

Voor elk scenario toetsen we:

- **Wat gaan we doen:** Wat wordt er uitgevoerd binnen de vier pijlers?
- **Wat betekent dit voor de gemeente:** Welke capaciteit en financiële middelen zijn nodig?
- **Wat zijn de gevolgen:** Wat is de impact van deze aanpak op Zoetermeer?

Daarnaast is in elk scenario aandacht voor **participatie en communicatie** omdat circulair beleid alleen succesvol is als inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en interne afdelingen worden meegenomen in de uitvoering.

Waarom kiezen we voor deze methode?

Het gebruik van scenario-onderzoek is een strategische keuze die aansluit bij de huidige uitdagingen en kansen waar de gemeente Zoetermeer voor staat:

1. **Vorbereiding op bezuinigingen en het ravijnjaar:** Gemeenten worden geconfronteerd met toenemende financiële druk, wat in 2028 bekend staat als het ravijnjaar. Door drie scenario's uit te werken, kunnen we het college en de raad inzicht geven in de verschillende mogelijkheden en de bijbehorende kosten en opbrengsten. Dit stelt hen in staat om een weloverwogen keuze te maken die past binnen de financiële kaders.
2. **Flexibiliteit en maatwerk:** Door scenario's te schetsen, kunnen we verschillende niveaus van ambitie en inzet naast elkaar leggen. Dit helpt bij het identificeren van een aanpak die zowel haalbaar als effectief is, afhankelijk van de beschikbare middelen en prioriteiten van de gemeente.
3. **Brede toetsing van circulaire pijlers:** Het scenario-onderzoek maakt het mogelijk om de vier kernpijlers van circulariteit integraal te beoordelen. Dit helpt ons om inzicht te krijgen in hoe de gemeente kan bijdragen aan circulaire doelen en waar de meeste winst te behalen valt.
4. **Strategische planning voor de lange termijn:** Scenario-onderzoek biedt niet alleen inzicht in de directe gevolgen van een bepaalde aanpak, maar ook in de langetermijnpact. Dit is van belang omdat circulariteit geen kortetermijnproject is, maar een strategische koerswijziging die in alle lagen van de gemeente en samenleving doorwerkt.

Hoe passen we de methode toe?

Elk scenario wordt uitgewerkt met een focus op de vier pijlers. Daarbij worden de volgende aspecten onderzocht:

- **Capaciteit:** Wat is de benodigde personele inzet voor uitvoering?
- **Financiën:** Wat zijn de kosten en mogelijke financieringsbronnen, zoals subsidies?
- **Juridische verankering:** In welke mate wordt circulariteit vastgelegd in beleid?
- **Bewustwording en betrokkenheid:** Hoe worden inwoners, bedrijven en andere stakeholders meegenomen in het proces?

We hanteren daarnaast een vergelijkende analyse, waarin we de sterke en zwakke punten van elk scenario in kaart brengen. Dit stelt de raad in staat om een afgewogen keuze te maken die past bij de ambities van de gemeente Zoetermeer.

Conclusie

Het scenario-onderzoek biedt een gestructureerde en toekomstgerichte aanpak om circulaire beleids-opties te verkennen. Door drie duidelijke opties aan het college voor te leggen, geven we niet alleen inzicht in de mogelijke richtingen, maar helpen we ook bij het bepalen van een duurzame en financieel verantwoorde koers.

Circulaire pijlers

Om de transitie naar een circulaire samenleving te realiseren, heeft de gemeente Zoetermeer vier kernpijlers gedefinieerd die als bouwstenen dienen voor een circulair beleid. Deze pijlers geven richting aan de manier waarop de gemeente circulariteit integreert in haar strategieën en praktijk. De pijlers vormen geen abstracte begrippen, maar concrete thema's waarop de gemeente daadwerkelijk inzet pleegt en resultaat wil behalen.

De vier circulaire pijlers zijn:

1. **Circulair Bouwen:**
Het toepassen van circulaire principes in de bouwsector, zoals het gebruik van herbruikbare en biobased materialen.
2. **Circulair Ondernemen:**
Het stimuleren van circulaire bedrijfsmodellen en samenwerking met lokale ondernemers (en onderwijs).
3. **Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI):**
Het benutten van het gemeentelijk inkoopbeleid om circulaire en duurzame doelen te behalen.
4. **Afval:**
Het voorkomen van afval en het optimaal hergebruiken of recycleren van reststromen binnen de gemeente.

In de volgende subparagrafen worden deze pijlers uitgebreid toegelicht. Per pijler bespreken we de huidige stand van zaken, de doelen die we nastreven en hoe de voortgang meetbaar wordt gemaakt. Samen vormen deze pijlers een integraal kader voor de gemeente Zoetermeer om circulariteit structureel te verankeren in haar beleid en uitvoering.

Circulair bouwen

Wat is circulair bouwen?

Circulair bouwen is een benadering van bouwen waarbij het doel is om zo min mogelijk afval te creëren en grondstoffen optimaal te hergebruiken. In plaats van een lineair proces (grondstoffen -> product -> afval), wordt bij circulair bouwen geprobeerd om materialen en producten na gebruik opnieuw in de keten te brengen, zodat ze een tweede leven krijgen. Dit kan bijvoorbeeld door materialen die vrijkomen bij sloop opnieuw te gebruiken, gebouwen te ontwerpen die makkelijk demontabel zijn, en ervoor te zorgen dat de gebruikte materialen herbruikbaar, gerecycled of biologisch afbreekbaar zijn. Het idee is om de levenscyclus van bouwmaterialen te verlengen en de ecologische impact van de bouwsector te verminderen.

Het heeft dus te maken met duurzaamheid en het verminderen van de vraag naar nieuwe grondstoffen. Denk aan het gebruiken van gerecycled hout, het hergebruiken van betonnen vloeren, of het ontwerpen van gebouwen die eenvoudig te deconstrueren zijn zonder dat er veel schade aan materialen ontstaat.

Waarom circulair bouwen?

Het Nieuwe Normaal onderscheid drie hoofdredenen waarom circulair bouwen de norm moet zijn in de ontwikkeling van de gebouwde omgeving:

1. **Milieu-impact:** Circulair bouwen vermindert de uitstoot van broeikasgassen, voorkomt vervuiling en draagt bij aan het herstel van ecosystemen. Het helpt om binnen de planetaire grenzen te blijven en de ecologische voetafdruk van de bouwsector te verkleinen.
2. **Materiaal gebruik:** Door grondstoffen slimmer en efficiënter in te zetten, en zoveel mogelijk hernieuwbare of hergebruikte materialen te gebruiken, wordt uitputting van eindige voorraden voorkomen. Zo blijven waardevolle materialen beschikbaar voor toekomstige generaties.
3. **Waardebehoud:** Circulair bouwen richt zich op het behoud en de verlenging van de economische én functionele waarde van gebouwen, materialen en componenten. Dit voorkomt onnodige sloop, bespaart kosten en stimuleert een meer duurzame vastgoedontwikkeling.

In de onderstaande afbeelding worden deze thema's verder toegelicht en uitgewerkt in circulaire principes. Het raamwerk van Het Nieuwe Normaal biedt naast deze toelichting ook meetinstrumenten om de voortgang van verschillende circulaire principes te meten.

Thema	Toelichting	Circulair principe
 Milieu-impact Beschermen van het milieu	De Milieuprestatie Gebouw (MPG) geeft inzicht in de totale milieu-impact over de gehele levensduur van het bouwwerk. De MPG is tevens onderdeel van het Besluit Bouwwerken Leefomgeving (Bbl).	Ontwerp en bouw met zo laag mogelijke Milieuprestatie Gebouw (MPG) .
	De materiaalgebonden CO₂-uitstoot geeft inzicht in de CO ₂ -impact van de productie van gebouwmaterialen en -onderdelen, inclusief het bouwproces. Dit is in lijn met het <i>Paris Proof</i> -protocol van DGBC.	Ontwerp en bouw met zo laag mogelijke materiaalgebonden CO₂-uitstoot .
	De materiaalgebonden CO₂-opslag is de mate van opgeslagen CO ₂ in biobased bouwmaterialen, die daarmee onttrokken is aan de atmosfeer.	Ontwerp en bouw met zo hoog mogelijke materiaalgebonden CO₂-opslag .
 Materiaalgebruik Beschermen van materiaalvoorraden en voorkomen van uitputting	Het aandeel verantwoorde herkomst materialen gaat in op de totale hoeveelheid circulair materiaal: biobased, hergebruikt of gerecycled.	Ontwerp en bouw met een zo hoog mogelijk aandeel verantwoorde herkomst materialen : biobased, hergebruikt of gerecycled.
	Het aandeel gezonde materialen gaat in op het aantal toegepaste materialen en bouwproducten in een gebouw dat aantoonbaar niet-toxisch is.	Ontwerp en bouw met zo'n hoog mogelijk aandeel gezonde materialen .
	De omgang restmateriaal bouw creëert inzicht in de mate waarin restmateriaal tijdens de bouwfase wordt voorkomen en de wijze waarop eventueel restmateriaal wordt hergebruikt.	Ontwerp en bouw met zo min mogelijk vrijkomend restmateriaal tijdens de bouw .
 Waardebehoud Beschermen van bestaande waarde richting de toekomst	Het adaptief vermogen bepaalt de mate van aanpasbaarheid van een gebouw tijdens de levensduur, bijvoorbeeld naar nieuwe indelingen of functies.	Ontwerp en bouw met zo groot mogelijke mate van adaptief vermogen .
	De losmaakbaarheid biedt inzicht in de mate waarin producten, onderdelen en materialen onderling losmaakbaar zijn.	Ontwerp en bouw met zo hoog mogelijke losmaakbaarheid .
	De hergebruikpotentie geeft inzicht in de mate waarin te verwachten is dat producten, onderdelen of materialen aan het einde van hun levensduur hergebruikt kunnen worden.	Ontwerp en bouw met zo groot mogelijke hergebruikpotentie .

Doelen en ambities circulair bouwen

Onze circulaire ambities worden niet alleen lokaal bepaald, maar worden gestuurd door Europese en nationale beleidskaders die gemeenten verplichten om vooruitstrevend te zijn in circulair bouwen.

Deze kaders vormen de noodzaak voor actie en zetten ons ertoe aan om beleid proactief en toekomstbestendig te maken.

Europese ambities

- **Europese Green Deal**
De Green Deal van de EU is een breed initiatief dat onder andere richtlijnen bevat om de CO₂-uitstoot drastisch te verminderen en duurzaam bouwen te stimuleren. Gemeentes worden aangevoerd en uiteindelijk verplicht om bij nieuwe bouwprojecten duurzame materialen te gebruiken, CO₂-uitstoot te verminderen en afvalstromen zoveel mogelijk te beperken.
- **Circular Economy Action Plan (CEAP)**
Binnen de Green Deal is het **Circular Economy Action Plan (CEAP)** in 2020 opgesteld, met specifieke doelen voor de bouwsector. Dit actieplan stimuleert hergebruik en recycling van materialen en wil ervoor zorgen dat producten eenvoudiger herbruikbaar worden. Dit betekent dat alle nieuwe bouwwerken in de toekomst moeten voldoen aan hoge circulaire eisen.

Nationale Ambities

- **50% Circulair in 2030**
Naast de EU-doelen streeft de Nederlandse overheid naar een circulaire samenleving die in 2050 volledig CO₂-neutraal en zonder afvalstromen is. Als tussendoel heeft Nederland vastgesteld dat de bouwsector in 2030 voor **minimaal 50% circulair moet** zijn. Dit betekent dat de helft van alle gebruikte materialen herbruikbaar, gerecycled of bio-based moet zijn, met als doel om het gebruik van nieuwe grondstoffen fors te reduceren. Het is voor ontwikkelaars dus noodzakelijk om nu al circulaire praktijken te integreren, zodat zij voldoen aan zowel de huidige als toekomstige eisen van het Rijk en de EU.

Meetbaarheid circulair bouwen

Zoals eerder benoemd biedt het convenant leidraden en maatregelen om circulair te bouwen. Hiervoor wordt het raamwerk van Het Nieuwe Normaal gehanteerd als kader. Naast de leidraden en maatregelen biedt het raamwerk ook bijpassende meetinstrumenten om de voortgang inzichtelijk te maken.

Circulair ondernemen

Wat is circulaire economie?

De circulaire economie is een economisch systeem waarin grondstoffen, materialen en producten zo lang mogelijk in de keten worden gehouden en zoveel mogelijk worden hergebruikt. Dit staat in contrast met het lineaire model van produceren, gebruiken en weggooien.

Circulair ondernemen draait om het vinden van innovatieve manieren om grondstoffen te besparen, materialen hoogwaardig te hergebruiken en afvalstromen te minimaliseren. Het gaat niet alleen om recycling, maar ook om slimme ontwerpen, efficiënt gebruik van grondstoffen en het verlengen van de levensduur van producten. Voor ondernemers betekent dit een nieuwe manier van denken en zaken doen, met kansen voor innovatie en duurzaamheid.

Waarom circulaire economie?

Een circulaire economie biedt aanzienlijke voordelen voor de samenleving, het milieu en de economie:

- **Grondstoffenbehoud:** Door materialen langer te gebruiken en te hergebruiken, wordt de afhankelijkheid van schaarse en kostbare grondstoffen verminderd.
- **CO₂-reductie:** Het minimaliseren van verspilling en het hergebruik van materialen draagt bij aan een lagere CO₂-uitstoot.
- **Lokale kansen:** Circulair ondernemen stimuleert innovatie en kan zorgen voor nieuwe banen en economische groei op lokaal niveau.
- **Duurzaamheidsdoelen:** De circulaire economie sluit aan bij Europese en nationale doelstellingen voor duurzaamheid en klimaat.
- **Kostenbesparing:** Door efficiënt gebruik van materialen kunnen bedrijven kosten besparen en veerkrachtiger worden in een wereld van schaarser wordende grondstoffen.

Wat kunnen we leren van Delft? Tijdens gesprekken met de gemeente Delft werd duidelijk hoe zij circulaire economie bevorderen. Delft heeft intensieve samenwerkingen met lokale ondernemers, kringlooporganisaties en andere gemeenten. Enkele voorbeelden:

- **Circulaire initiatieven:** Delft faciliteert circulair gebruik van materialen, zoals het opslaan en hergebruiken van hout in samenwerking met kringlooporganisaties.

- **CirkelLab:** Een platform waar startende ondernemers zes maanden begeleiding krijgen om circulaire bedrijfsmodellen te implementeren.
- **Subsidies:** Delft biedt subsidiemogelijkheden, zoals de "Vliegende Brigade"-subsidie, en organiseert prijsvragen om circulaire initiatieven te ondersteunen.
- **Netwerkvorming:** Samenwerkingen met gemeenten zoals Leiden en Den Haag versterken kennisdeling en innovatie.

Deze aanpak laat zien dat samenwerking en ondersteuning cruciaal zijn om circulaire economie te stimuleren. Voor Zoetermeer betekent dit dat we een eerste stap kunnen zetten door samenwerkingen op te bouwen, kennis te delen en circulaire initiatieven te faciliteren.

Welke doelen zijn er voor circulaire economie?

Europees

- **Circular Economy Action Plan (CEAP):** Onderdeel van de Green Deal, gericht op het stimuleren van hergebruik, reparatie en recycling. De focus ligt op sectoren met een hoge impact, zoals de bouw, elektronica en textiel.
- **Klimaatdoelen:** Bijdragen aan een klimaatneutraal Europa in 2050 door grondstofgebruik te verminderen en emissies te beperken.

Nationaal

- **Rijksbrede Programma Circulaire Economie:** Nederland streeft naar een volledig circulaire economie in 2050. Het tussendoel is een halvering van het gebruik van primaire grondstoffen in 2030.
- **Versnellingshuis Nederland Circulair:** Dit programma ondersteunt ondernemers met kennis, tools en netwerken om circulariteit te integreren in hun bedrijfsvoering.

Hoe wordt circulaire economie meetbaar?

In Zoetermeer kan het meten van de voortgang in circulaire economie specifiek gericht worden op lokale initiatieven en samenwerkingen. De volgende meetindicatoren worden gebruikt:

- **Aantal circulaire projecten:** Het aantal projecten dat de gemeente samen met lokale ondernemers en organisaties opzet, zoals initiatieven voor hergebruik en innovatieve businessmodellen.
- **Respons en betrokkenheid:** Het aantal ondernemers dat deelneemt aan gemeentelijke programma's of subsidies aanvraagt voor circulaire initiatieven.
- **Impact van projecten:** De concrete resultaten van circulaire projecten, zoals gereduceerde CO₂-uitstoot, bespaarde grondstoffen en verhoogde hergebruikpercentages.
- **Economische groei:** De bijdrage van circulaire initiatieven aan lokale werkgelegenheid en economische activiteit.
- **Bewustwording en gedragsverandering:** Het meten van de betrokkenheid en bewustwording onder ondernemers via enquêtes en evaluaties.
- **Monitoring subsidies:** Bijhouden hoeveel middelen vanuit gemeentelijke subsidies bijdragen aan meetbare circulaire resultaten.

Door specifiek te focussen op deze meetbare resultaten, kan de gemeente Zoetermeer inzicht krijgen in de effecten van haar inspanningen om circulair ondernemen te stimuleren. Dit maakt het mogelijk om voortgang te monitoren, succes te vieren en nieuwe kansen te identificeren.

MVOI (Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen)

Wat houdt MVOI in?

Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) is een strategische aanpak waarbij overheden hun inkoop- en aanbestedingsbeleid inzetten om maatschappelijke doelen te realiseren. Het gaat om het inkopen van goederen, diensten en werken met aandacht voor duurzaamheid, sociale impact, en ethische overwegingen. Dit betekent dat overheden hun rol als opdrachtgever gebruiken om bij te dragen aan een circulaire samenleving, de reductie van CO₂-uitstoot, het gebruik van circulaire materialen en het bevorderen van inclusieve arbeidsmarkten.

Hoewel circulariteit een van de belangrijkste opties is binnen MVOI, blijkt deze in de praktijk nauwelijks te worden gekozen. Vaak ligt de focus op andere aspecten, zoals kostenreductie of snelle levering, terwijl de mogelijkheden om circulaire principes toe te passen onbenut blijven. Dit vormt een gemiste kans om duurzaamheidsdoelen te realiseren en de overstap naar een circulaire samenleving te versnellen. Er is daarom meer nadruk nodig op het integreren van circulariteit in het inkoopbeleid, zodat overheden pro-actiever bijdragen aan de reductie van grondstoffengebruik en de bevordering van hergebruik en recycling.

Waarom deze pijler?

MVOI is niet alleen een morele en economische keuze, maar ook een juridische verplichting op Europees en nationaal niveau:

- **Europese wetgeving:** Richtlijnen zoals de *Europese Aanbestedingsrichtlijn* (2014/24/EU) verplichten lidstaten om duurzaamheid en sociale criteria mee te nemen in het inkoopproces. De *Green Deal en het CircularEconomy Action Plan (CEAP)* versterken deze verplichtingen, vooral op het gebied van CO₂-reductie en het gebruik van circulaire materialen.
- **Nationale kaders:** In Nederland is de Aanbestedingswet aangepast om duurzaamheid en innovatie te stimuleren. Daarnaast streeft het Rijk ernaar dat 100% van de publieke aanbestedingen duurzaam en circulair is in 2030, zoals beschreven in de *Nationale Aanpak Duurzaam GWW*.

Wat zijn de doelen?

De pijler MVOI richt zich op de volgende doelen:

1. **Gebrek aan concrete handvatten:** Om circulaire principes succesvol toe te passen in aanbestedingen is behoefte aan inspirerende praktijkvoorbeelden, duidelijke richtlijnen en toepasbare tools.
2. **Haalbaarheid:** Het integreren van zelfs twee MVI-thema's binnen een aanbesteding blijkt in de praktijk al complex. Deze uitdaging maakt het lastiger om circulariteit structureel en op grotere schaal toe te passen.
3. **Bewustzijn en draagvlak:** Binnen de organisatie is meer kennisdeling en bewustwording nodig, zodat circulair inkopen niet alleen als beleid wordt gezien, maar ook daadwerkelijk gaat leven in de praktijk.

Meetbaarheid

Om de voortgang te monitoren en bij te sturen, worden de volgende meetindicatoren gehanteerd:

- **Percentage aanbestedingen met circulaire criteria:** Doelstelling van 50% in 2026 en 100% in 2030, waarbij specifiek wordt gekeken naar hoe vaak circulaire opties daadwerkelijk worden gekozen.
- **CO₂-reductie door aanbestedingen:** Meetbare afname van emissies gekoppeld aan ingekochte goederen en diensten.
- **Kwalitatieve rapportages:** Jaarlijkse evaluaties van de impact van MVOI-beleid op gemeentelijke duurzaamheidsdoelen, met nadruk op de mate waarin circulariteit is geïntegreerd.

Met MVOI zet gemeente Zoetermeer belangrijke stappen richting een toekomstbestendige en circulaire samenleving, waarbij publieke middelen worden ingezet voor maximale maatschappelijke waarde. Het versterken van circulariteit binnen MVOI is essentieel om deze doelen te bereiken en het beleid om te zetten in concrete resultaten.

Afval

Wat houdt afval in?

De pijler Afval richt zich op het verminderen, scheiden, hergebruiken en recyclen van afvalstromen binnen de gemeente Zoetermeer. Het doel is om restafval zoveel mogelijk te reduceren, afval beter te scheiden en waardevolle grondstoffen opnieuw te benutten. Dit sluit aan bij de principes van de circulaire economie en draagt bij aan een schonere leefomgeving en lagere verwerkingskosten. Inwoners worden actief betrokken bij deze pijler, onder andere via initiatieven zoals "Zoetermeer aan de bak" en het burgerberaad afvalbeleid.

Waarom deze pijler?

De focus op afvalbeheer is essentieel om te voldoen aan de nationale en Europese duurzaamheidsdoelen en om de hoeveelheid restafval te minimaliseren.

- **Milieu-impact:** Restafval wordt voornamelijk verbrand, wat leidt tot CO₂-uitstoot en energiever-spilling. Door afval beter te scheiden, wordt het milieu minder belast.
- **Europese en nationale doelen:** Richtlijnen zoals het *Circular Economy Action Plan (CEAP)* en de Nederlandse doelstelling om in 2050 volledig circulair te zijn, leggen de nadruk op hoogwaardige afvalscheiding en recycling.
- **Lokale relevantie:** In Zoetermeer is restafval een dure afvalstroom om te verwerken. Door het beter scheiden van afvalstromen en het stimuleren van bewustwording, worden niet alleen de kosten verlaagd, maar blijft de stad schoner en leefbaarder.

Wat zijn de doelen?

1. **Afvalreductie:** De totale hoeveelheid restafval per inwoner verminderen tot minder dan 100 kg per jaar in 2030.
2. **Hogere afvalscheiding:** Het scheidingspercentage verhogen naar 75% in 2025 door het verbeteren van voorzieningen, voorlichting en samenwerking.
3. **Duurzame verwerking:** Meer afvalstromen verwerken tot hoogwaardige grondstoffen, zoals compost en biogas uit GFT+E.
4. **Betere bewustwording:** Inwoners beter informeren en betrekken bij afvalscheiding via campagnes zoals "Zoetermeer aan de bak" en pictogrammen op containers.
5. **Inclusiviteit:** Oplossingen bieden die toegankelijk zijn voor laaggeletterden, anderstaligen en inwoners met beperkingen.

Meetbaarheid

- **Afvalscheidingspercentage:** Jaarlijks rapporteren over de stijging in het percentage gescheiden afval.
- **Hoeveelheid restafval:** Bijhouden van de afname van restafval per inwoner per jaar.
- **Implementatie adviezen burgerberaad:** Monitoren hoeveel van de 15 adviezen zijn uitgevoerd en wat de impact hiervan is.
- **Bewonersparticipatie:** Met enquêtes en monitoringsgroepen inzicht krijgen in de betrokkenheid en tevredenheid van inwoners.
- **CO₂-reductie:** Berekenen van de afname van emissies door betere afvalscheiding en recycling.

Met pijler Afval en het opnemen van adviezen uit het burgerberaad zet Zoetermeer stappen naar een toekomstbestendig afvalbeleid dat aansluit bij de behoeften van haar inwoners en bijdraagt aan nationale en Europese circulaire doelstellingen.

Huidige situatie circulariteit in Zoetermeer

De gemeente Zoetermeer staat aan het begin van de transitie naar een circulaire economie. Hoewel op verschillende vlakken aandacht is voor circulariteit, ontbreekt op dit moment een integraal beleidskader waarin circulaire principes structureel zijn verankerd. De inzet is tot nu toe voornamelijk versnipperd en projectmatig, met beperkte coördinatie tussen afdelingen en beleidsterreinen. In dit hoofdstuk wordt per pijler de huidige stand van zaken geschetst. Dit vormt het vertrekpunt voor de scenario's die in de volgende hoofdstukken worden uitgewerkt.

Circulair bouwen

Momenteel heeft de gemeente Zoetermeer geen uitgewerkt beleid op het gebied van circulair bouwen. Wel wordt onderzocht of deelname aan het Convenant Toekomstbestendig Bouwen (CTB) meerwaarde kan bieden. Dit convenant beoogt de bouwsector te verduurzamen en circulair te maken, onder andere door toepassing van het raamwerk van Het Nieuwe Normaal. In het najaar van 2024 is een toets uitgevoerd op de plannen voor gebiedsontwikkeling Entree aan de hand van de leidraden van het convenant. Hieruit bleek dat het convenant richting kan geven aan een toekomstbestendige ontwikkeling van het gebied. De gemeente ziet in dat juridische verankering van circulaire principes via bijvoorbeeld het Omgevingsplan een volgende stap is, maar hier is nog geen beleid op vastgesteld.

Circulair ondernemen

Op het gebied van circulair ondernemen is binnen de gemeente Zoetermeer nog geen structuur of ondersteuningsbeleid aanwezig. Er zijn mogelijk enkele losse initiatieven vanuit bedrijven zelf, maar er is geen overzicht, geen aanspreekpunt en geen gemeentelijke ondersteuning. Zoetermeer mist een strategie en netwerken om circulaire economie actief te stimuleren. In tegenstelling tot koplopergemeenten als Delft, die samenwerken met Cirkelstad en CirkelLab, blijft de inzet in Zoetermeer reactief. Er is geen monitoring van circulaire bedrijvigheid en ook worden subsidiemogelijkheden op dit vlak nog niet benut.

Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)

De gemeente Zoetermeer hanteert momenteel het uitgangspunt dat bij elke aanbesteding minimaal twee MVI-thema's worden toegepast. In de praktijk blijkt dat circulariteit zelden gekozen wordt als thema, ten gunste van bijvoorbeeld milieu of SROI (Social Return On Investment). Circulariteit is weliswaar opgenomen in beleidsstukken, maar wordt in de uitvoering nauwelijks toegepast. De reden hiervoor is deels gelegen in het gebrek aan concrete handvatten, ervaring en interne ondersteuning. Het ontbreekt aan een toetsingskader en aan monitoring op circulaire prestaties binnen aanbestedingen.

Afval

Afval is momenteel de enige pijler waarbinnen al sprake is van beleidsontwikkeling en participatie. Toch is ook hier de koppeling met circulariteit nog beperkt. Het bestaande afvalbeleid richt zich op afvalscheiding en vermindering van restafval, met campagnes als "Zoetermeer aan de bak" en een burgerberaad afvalbeleid in 2023. Daaruit zijn 15 adviezen voortgekomen, waarvan meerdere relevant zijn

voor circulaire thema's als hergebruik en bewustwording. Deze worden meegenomen in het nieuwe afvalbeleidsplan (verwacht in 2025). De gemeente heeft al een redelijk gespreid voorzieningenaanbod (zoals ondergrondse containers), maar de benutting van circulariteit als versterkend principe binnen dit beleid staat nog in de kinderschoenen.

De vier pijlers laten zien dat Zoetermeer zich in de verkennende fase bevindt van circulair beleid. Er is een groeiend bewustzijn, en op onderdelen worden eerste stappen gezet, zoals de toetsing aan het CTB en het burgerberaad afval. Tegelijkertijd is er nog geen samenhangende aanpak of centrale coördinatie. Dit vormt het uitgangspunt voor de scenario's die in het volgende hoofdstuk worden uitgewerkt.

Beleidsscenario 1: Basis aanpak – Stilstand is achteruitgang

Dit scenario richt zich op het handhaven van de huidige situatie zonder aanvullende beleidsmaatregelen of investeringen. Circulaire initiatieven worden niet actief gestimuleerd en de gemeente blijft een reactieve rol spelen, waardoor de vooruitgang op het gebied van circulariteit beperkt blijft. Dit brengt risico's met zich mee, zoals achterstand op landelijke en Europese regelgeving en beperkte regie op circulaire ontwikkelingen binnen de gemeente.

Wat gaan we doen op het gebied van de 4 pijlers?

- **Circulair Bouwen**
Er worden geen specifieke beleidsmaatregelen getroffen voor circulair bouwen. Nieuwe bouwprojecten worden op traditionele wijze gerealiseerd zonder expliciete circulaire doelstellingen. De gemeente onderzoekt momenteel of het ondertekenen van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen van meerwaarde is voor de duurzame ontwikkeling van Zoetermeer. Hoewel het convenant richting geeft aan circulaire ontwikkeling, ontbreekt een juridisch afdwingbaar kader, waardoor de ambities vrijblijvend blijven. Dit betekent dat circulaire ambities afhankelijk blijven van de bereidheid van marktpartijen en niet structureel worden ingebed in gemeentelijk beleid. Zonder concrete beleidsmaatregelen en verankering in de omgevingsvisie of beleidskaders, voldoet Zoetermeer in 2030 niet aan de strengere Europese regelgeving op het gebied van duurzaam bouwen en materiaalgebruik.
- **Circulair Ondernemen/Economie**
De gemeente onderneemt geen extra actie om circulair ondernemen te stimuleren. Eventuele initiatieven worden door bedrijven zelf opgezet. Gemeentelijke betrokkenheid blijft reactief en afhankelijk van capaciteit. Hierdoor ontbreekt een eenduidige strategie en aanspreekpunt voor circulaire ondernemers. Dit vergroot de kans op fragmentatie en ad-hoc ondersteuning zonder structureel beleid. Gemeenten die wel actief beleid voeren, maken gebruik van stimuleringsregelingen zoals provinciale en landelijke subsidies. Zoetermeer loopt het risico deze financieringskansen mis te lopen door een passieve aanpak.
- **Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)**
Circulair inkopen blijft beperkt tot vrijblijvende richtlijnen zonder verplichting tot toepassing. Gemeentelijke aanbestedingen bevatten geen structurele circulaire criteria, wat betekent dat circulair inkopen afhankelijk blijft van de motivatie van individuele afdelingen en medewerkers. Dit belemmert de opschaling en effectiviteit van circulaire inkoopstrategieën. De huidige aanpak zorgt ervoor dat Zoetermeer achterloopt op verplichtingen die mogelijk voortvloeien uit nieuwe Europese wetgeving op circulair inkopen en duurzaam aanbesteden (zoals de Green Deal Duurzaam GWW en aanstaande EU-richtlijnen op circulaire economie). Zonder gerichte beleidskaders blijft de toepassing van circulaire criteria in aanbestedingen complex en weinig toegankelijk. Dit leidt ertoe dat circulariteit in gemeentelijke projecten niet systematisch wordt meegenomen.
- **Afval**
Afval blijft binnen de bestaande kaders opereren. De uitvoering van afvalbeleid blijft ongewijzigd en de organisatie volgt het huidige pad richting de actualisatie van het afvalbeleidsplan in 2025. Circulariteit speelt in dit scenario geen aanvullende rol bij afvalvraagstukken. Er wordt geen koppeling gelegd tussen circulaire ambities en de uitvoering van het afvalbeleid. Dit betekent dat eventuele kansen om circulariteit als versterkend element in te zetten voor afvalscheiding, bewustwording of hergebruik onbenut blijven.

Wat betekent dit voor gemeente Zoetermeer?

De gemeente blijft reactief en voert geen actief beleid om de circulariteit te stimuleren. Hierdoor ontstaat een situatie waarin Zoetermeer:

- In 2030 niet voldoet aan strengere Europese en landelijke regelgeving, waaronder verplichte circulaire inkoopcriteria en aangescherpte eisen voor duurzaam bouwen en afvalbeheer.
- Geen duidelijke regie heeft op circulaire initiatieven, wat leidt tot versnippering en een gebrek aan structurele ondersteuning.
- Achterloopt op andere gemeenten (uit de regio) die circulair beleid ontwikkelen en implementeren.

Participatie en communicatie

In dit scenario worden geen aanvullende participatie- of communicatieactiviteiten ondernomen. Circulariteit blijft een onderwerp dat slechts ad-hoc wordt opgepakt, waardoor bewoners, ondernemers en maatschappelijke partners weinig betrokkenheid of houvast ervaren. Het risico bestaat dat initiatieven in de stad onvoldoende aansluiting vinden bij gemeentelijke ambities of ondersteuning missen.

Capaciteit

Geen uitbreiding van personele capaciteit. Voor huidige medewerkers blijft circulariteit een bijzaak in hun totale werkpakket. Daardoor zijn zij genoodzaakt om reactief te handelen en circulaire vraagstukken op ad-hoc basis op te pakken zonder structurele verantwoordelijkheden. Zonder extra capaciteit blijft circulariteit een versnipperd onderwerp binnen de organisatie, zonder een aanspreekpunt of coördinatie op beleidsniveau.

Financiën

Geen extra financiële middelen nodig. Eventuele circulaire initiatieven worden niet actief ondersteund met subsidies of gemeentelijke budgetten. Dit betekent dat Zoetermeer subsidies en aanjaaggelden (zoals de CDOKE-middelen) misloopt, die in andere gemeenten wel worden benut om circulaire ambities te realiseren.

Wat zijn de gevolgen voor gemeente Zoetermeer?

- Achterstand op wet- en regelgeving, waardoor de gemeente op termijn alsnog verplicht wordt maatregelen te nemen, maar zonder voorbereid beleid of financiering.
- Geen vooruitgang in circulaire economie, waardoor kansen op innovatie, werkgelegenheid en verduurzaming blijven liggen.
- Toenemende afhankelijkheid van externe initiatieven zonder gemeentelijke regie, waardoor de gemeente geen invloed heeft op hoe circulariteit zich ontwikkelt in Zoetermeer.
- Grotere afstand tot omliggende gemeenten die wel investeren in circulariteit en hierdoor aantrekkelijker worden voor circulaire bedrijven en investeerders.

Hoe verhoudt dit scenario zich tot wet- en regelgeving?

Dit scenario voldoet aan de huidige nationale en EU-richtlijnen, maar brengt een hoog risico op achterstand met zich mee, omdat er geen voorbereidingen worden getroffen voor aankomende verplichtingen.

- Vanaf 2026 worden strengere eisen voor circulair bouwen verwacht in nationale bouwregelgeving, zoals aangescherpte MilieuPrestatie Gebouwen (MPG)-normen. Zonder een actief beleid op circulair bouwen loopt Zoetermeer het risico om pas op het laatste moment te moeten voldoen aan deze eisen, zonder voorbereiding.
- De Europese Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) verplicht grote bedrijven vanaf 2025 om circulaire prestaties te rapporteren. In dit scenario biedt de gemeente geen ondersteuning of kaders, waardoor lokale ondernemers mogelijk minder voorbereid zijn op deze verplichting en circulaire kansen mislopen.
- EU-richtlijnen voor circulariteit en duurzaam aanbesteden worden steeds dwingender, waardoor gemeenten verplicht zullen worden om circulaire criteria in aanbestedingen op te nemen. Dit scenario loopt daarop achter, wat kan leiden tot beperkingen bij toekomstige aanbestedingen en mogelijke juridische of financiële consequenties.
- Nederlandse wetgeving over circulair bouwen en materialen zal in de komende jaren verder worden aangescherpt. Dit scenario mist een strategie om hierop in te spelen, wat kan leiden tot hogere kosten en vertraging bij de implementatie van nieuwe richtlijnen.
- Richtlijnen zoals de Green Deal Duurzaam GWW en EU-verplichtingen rond circulair inkopen worden in dit scenario niet opgepakt, waardoor Zoetermeer niet voldoet aan de verwachte normen en geen aanspraak kan maken op bijbehorende subsidies.

Conclusie:

Door de passieve houding in dit scenario loopt Zoetermeer een hoog risico op wetgevingsachterstand en wordt de gemeente mogelijk op termijn gedwongen om circulaire maatregelen te implementeren zonder voorbereid beleid of financiering. Dit kan leiden tot hoge aanpassingskosten, juridische verplichtingen en het missen van subsidiekansen die andere gemeenten wél benutten.

Pijler	Scenario 1: Basisaanpak
Circulair Bouwen	Geen beleid, alleen onderzoek naar CTB. Geen juridisch kader, risico op achterstand EU-wetgeving.
Circulair Ondernemen	Reactief, geen actieve stimulering of ondersteuning. Geen strategie of aanspreekpunt.
MVOI	Geen verplichte circulaire criteria, richtlijnen blijven onduidelijk en beperkt toepasbaar.

Afval	Afval blijft zelfstandig; circulariteit draagt hierin niet bij
Participatie en communicatie	Geen gerichte inzet. Circulariteit blijft onzichtbaar voor inwoners en ondernemers. Geen betrokkenheid of bewustwording.
Capaciteit	Geen uitbreiding, circulariteit blijft versnipperd zonder regie.
Financiën	Geen extra middelen, subsidies en financieringskansen blijven onbenut.
Gevolgen	Geen vooruitgang, wetgevingstekortkomingen, afhankelijkheid van externe initiatieven.

Beleidsscenario 2: Medium aanpak – Samen op weg naar circulair

In dit scenario speelt de gemeente een actievare, maar nog steeds faciliterende rol bij circulaire initiatieven. Er worden concrete stappen gezet om circulariteit te stimuleren en te verankeren in gemeentelijk beleid, zonder de regie volledig naar zich toe te trekken. Dit biedt houvast voor interne en externe partijen, terwijl de gemeente circulaire ontwikkelingen in de stad blijft ondersteunen en faciliteren. Beleid wordt ontwikkeld om circulariteit op al de pijlers structureel te verankeren, zodat het niet langer afhankelijk blijft van individuele projecten of initiatieven. Gemeentelijke richtlijnen en toetsingskaders worden opgesteld, zodat circulariteit bij aanbestedingen, bouwprojecten en bedrijfsvoering meetbaar en toepasbaar wordt. De gemeente blijft faciliterend en ondersteunend, maar zonder beleid te laten ontbreken, zoals bij de Delftse aanpak.

Wat gaan we doen op het gebied van de 4 pijlers?

- Circulair Bouwen**
 De gemeente stimuleert circulair bouwen door samenwerkingen met marktpartijen en kennisinstellingen te ondersteunen en structureel beleid te ontwikkelen. Circulaire ambities worden verankerd in beleidskaders, zodat ze een vaste plek krijgen in het Omgevingsplan en gemeentelijk bouwbeleid.
 Indien de gemeente het Convenant Toekomstbestendig Bouwen (CTB) ondertekent, worden de principes hiervan vertaald naar beleidsrichtlijnen. Juridische verankering in het Omgevingsplan is afhankelijk van bestuurlijke keuzes en toekomstige wet- en regelgeving, waardoor het CTB niet automatisch bindend is. Circulair bouwen wordt een uitgangspunt bij gemeentelijke projecten, waarbij circulariteit vanaf de ontwerpfase wordt meegenomen in besluitvorming en aanbestedingen. Dit voorkomt dat circulariteit afhankelijk blijft van individuele projectkeuzes en waarborgt een integrale aanpak binnen ruimtelijke ontwikkelingen.
- Circulair Ondernemen**
 De gemeente stimuleert circulair ondernemerschap door netwerken en kennisdeling te faciliteren. De gemeente biedt een vast aanspreekpunt voor circulair ondernemen (1 FTE), waardoor ondernemers gericht advies en ondersteuning krijgen. Beleid wordt ontwikkeld om subsidies en financieringsmogelijkheden beter te benutten, zoals CDOKE-middelen, de Vliegende Brigade en Rijks-subsidies. De gemeente ondersteunt circulaire bedrijventerreinen en stimuleert samenwerking binnen ketens om circulariteit te versnellen. Monitoring van circulaire bedrijvigheid in Zoetermeer wordt verbeterd, zodat beleid kan worden afgestemd op de behoeften van ondernemers.
- Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)**
 Er worden circulaire criteria toegepast waar mogelijk, maar zonder harde verplichtingen. Ontwikkeling van een beleidskader voor circulair inkopen en aanbesteden, waarin circulaire richtlijnen en toetsingscriteria worden vastgelegd. Een toetsingskader wordt opgesteld om circulaire prestaties van aanbestedingen te meten en monitoren. De (reeds bestaande) toolkit circulair inkopen wordt geoptimaliseerd, zodat circulariteit eenvoudiger wordt meegenomen in aanbestedingen. De gemeente biedt ondersteuning aan bedrijven bij circulair aanbesteden, waardoor circulariteit een vanzelfsprekend onderdeel wordt van gemeentelijke inkoopprocessen.
- Afval**
 Afval blijft een zelfstandig beleidsdomein, maar circulariteit gaat in dit scenario fungeren als katalysator om bestaande doelen te versterken. De gemeente benut circulaire principes en samenwerking met het afvalteam om bewustwording, gedrag en hergebruik op een integrale manier te stimuleren. Er wordt geen apart afvalbeleid ontwikkeld vanuit circulariteit; in plaats daarvan wordt aangesloten bij de actualisatie van het afvalbeleidsplan in 2025. Circulariteit draagt bij aan de implementatie van burgerberaad-adviezen (zoals hergebruik, reparatie, bewustwording), waarbij afstemming plaatsvindt met het verantwoordelijke team afval. De samenwerking zorgt voor meer onderlinge versterking zonder overlap in beleidsvorming.

Wat betekent dit voor gemeente Zoetermeer?

Er wordt meer focus gelegd op circulaire economie, maar het beleid blijft beperkt tot faciliteren en stimuleren. De gemeente speelt een ondersteunende rol:

- Circulariteit krijgt een structurele plek binnen beleid, maar blijft grotendeels faciliterend en afhankelijk van externe initiatieven.
- De gemeente wordt beter in staat om circulaire ontwikkelingen te ondersteunen en te sturen, zonder zelf de volledige regie te nemen.
- Niet alle circulaire kansen worden benut – zonder harde verplichtingen kan circulariteit nog steeds over het hoofd worden gezien in gemeentelijke projecten.
- Ondernemers, inwoners en gemeentelijke afdelingen krijgen meer houvast en duidelijkheid over circulaire ambities en richtlijnen.

Participatie en communicatie

Bij de verdere uitwerking van het beleid wordt een participatief traject ingericht, waarin inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en interne afdelingen actief worden betrokken. Via communicatie over doelen, voorbeeldprojecten en resultaten worden bewustwording en draagvlak versterkt. De gemeente investeert gericht in communicatie en co-creatie om samen met de stad te bouwen aan een circulaire economie. Deze aanpak is in lijn met het raadsvoorstel en vormt een belangrijke randvoorwaarde voor succes.

Capaciteit

Er wordt 1 FTE extra aangesteld als circulair aanjager voor beleidsontwikkeling, uitvoering en coördinatie. Dit betekent dat het totale team voor circulariteit binnen de gemeente Zoetermeer uit 1,5 FTE bestaat: twee medewerkers blijven ieder 0,25 FTE aan circulariteit werken, en de nieuwe circulair aanjager voegt hier 1 FTE aan toe. Deze versterking zorgt ervoor dat circulariteit structureel wordt geborgd binnen de gemeentelijke organisatie. De circulair aanjager stimuleert samenwerking, organiseert interne kennisdeling, fungeert als centraal aanspreekpunt voor zowel interne als externe stakeholders en integreert circulariteit binnen bestaande programma's en projecten.

Financiën

Binnen de CDOKE-middelen is budget beschikbaar om 1 extra FTE gericht op circulariteit te financieren. Daardoor is het vrijmaken van extra budget niet aan de orde. Het financieel ondersteunen van circulaire initiatieven is het echter niet mogelijk vanuit de CDOKE-middelen. Hiervoor wordt gebruikgemaakt van incidentele middelen.

Er worden budgetten vrijgemaakt om circulaire initiatieven te ondersteunen. De financiering is grotendeels afhankelijk van beschikbare subsidies en samenwerking met externe partijen. Daarnaast wordt gebruikgemaakt van de Vliegende Brigade regeling van de Provincie en andere subsidiemogelijkheden.

Kostenraming voor extra capaciteit en beleid:

Om uitvoering te geven aan de beleidsrichting "Samen op weg naar circulair" (scenario 2), zijn extra middelen nodig voor capaciteit, beleidsontwikkeling en de uitvoering van circulaire initiatieven in de stad. De financiële inzet bestaat uit een combinatie van structurele en incidentele middelen.

Structurele middelen

- **Circulair aanjager (1 fte): €80.000 per jaar**
Deze structurele formatie-uitbreiding wordt bekostigd uit de CDOKE-middelen en is essentieel voor de coördinatie van het beleid, het opzetten van samenwerkingen en het realiseren van projecten binnen de vier pijlers (bouwen, ondernemen, MVOI, afval).

Incidentele middelen

- **Eenmalig budget voor beleid en pilots (voorstel): €200.000 over twee jaar**
Dit incidentele budget is bedoeld voor de beleidsdoorontwikkeling en de uitvoering van circulaire initiatieven en pilots in de stad. Het maakt een directe start mogelijk met concrete stappen richting een circulaire economie.

Het bedrag van €200.000 is gebaseerd op een analyse van vergelijkbare gemeentelijke trajecten en vormt een realistische middenpositie. Zo investeert Almere €200.000, Gouda €185.000 en Delft €550.000 in soortgelijke circulaire beleidsontwikkelingen en pilots. De voorgestelde inzet sluit aan bij de schaal, ambitie en uitvoeringscapaciteit van Zoetermeer.

Het bedrag van €200.000 omvat onder meer:

- o *Externe advieskosten voor beleidskaders en wetenschappelijke onderbouwing:*
Voor het opstellen van beleidskaders, onderbouwing met kennis van buiten, en strategisch advies.
€50.000 – €75.000
- o *Workshops, participatie en integratie in gemeentelijke kaders:*
Voor het organiseren van sessies met inwoners, ondernemers en gemeentelijke afdelingen, en het verankeren van circulariteit in bestaand beleid.
€25.000 – €50.000
- o *Directe ondersteuning van circulaire initiatieven in de stad:*
Voor het financieel ondersteunen of faciliteren van lokale circulaire projecten, zoals initiatieven rondom hergebruik, reparatie, delen of innovatieve vormen van grondstofbesparing. Hiermee wordt bewust geïnvesteerd in zichtbare impact in de stad, zoals ook in Delft gebeurt.
€50.000 – €75.000

De exacte verdeling wordt uitgewerkt in de uitvoeringsagenda. Prioriteit gaat naar initiatieven die bijdragen aan hergebruik, delen, reparatie of het verminderen van grondstofgebruik, en die worden uitgevoerd met lokale partners.

Opschaling en cofinanciering

Voor de (door)ontwikkeling en opschaling van circulaire pilots wordt actief gezocht naar aanvullende financiering via:

- **Provinciale regelingen**, zoals de Vliegende Brigade Circulair.
- **Rijkssubsidies voor circulaire economie en circulair bouwen**, waaronder CDOKE-middelen.
- **Samenwerkingen met bedrijven en kennisinstellingen**, gericht op cofinanciering en toegang tot innovatiebudgetten.
 - o De inzet van gemeentelijke middelen werkt als katalysator en vergroot de kans op aanvullende externe financiering. Circulariteit wordt waar mogelijk gekoppeld aan bredere duurzaamheidsdoelstellingen, zoals de energietransitie, om de effectiviteit van beschikbare middelen te maximaliseren.

Wat zijn de gevolgen voor gemeente Zoetermeer?

- Circulariteit wordt structureel verankerd, zonder dat de gemeente de volledige regie hoeft te nemen.
- De gemeente wordt aantrekkelijker voor circulaire bedrijven en investeerders.
- Risico op toekomstige wetgevingsachterstand, waardoor de gemeente later alsnog maatregelen moet nemen zonder voorbereiding.
- Afhankelijkheid van externe partijen blijft bestaan, omdat de gemeente niet de volledige regie neemt.
- Vergelijking met koplopergemeenten: Zoetermeer loopt achter op steden die wél circulaire verplichtingen invoeren, zoals Amsterdam en Utrecht.

De medium aanpak met beleidsintegratie op alle circulariteitspijlers biedt duidelijk beleid, coördinatie en financiële onderbouwing, waardoor circulariteit niet vrijblijvend blijft. De gemeente blijft faciliterend en ondersteunend, maar creëert meer houvast en sturing door beleid en toetsingskaders te ontwikkelen.

Hoe verhoudt dit scenario zich tot wet- en regelgeving?

Dit scenario voldoet aan de huidige nationale en EU-richtlijnen, maar mist een proactieve strategie om toekomstige regelgeving voor te zijn. Dit betekent dat:

Vanaf 2026 zal circulair bouwen waarschijnlijk verplicht worden in nationale bouwregelgeving, zoals aangescherpte MilieuPrestatie Gebouwen (MPG)-eisen. Dit scenario loopt daar nog niet volledig op vooruit, waardoor de gemeente later mogelijk verplichtingen zonder voorbereiding moet implementeren.

De Europese Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) verplicht bedrijven vanaf 2025 om circulaire prestaties te rapporteren. In dit scenario biedt de gemeente echter nog geen verplicht kader om bedrijven hierin te ondersteunen, wat kan leiden tot gemiste kansen voor ondernemers.

- EU-richtlijnen voor circulaire economie en duurzaam aanbesteden worden steeds dwingender, waardoor dit scenario tegen 2030 achterloopt op verplichte kaders.
- Nederlandse wetgeving over circulair bouwen en materialen zal in de komende jaren verder worden aangescherpt. Dit scenario stimuleert circulariteit, maar stelt het niet verplicht, wat kan leiden tot een handnavingsachterstand.

- Richtlijnen zoals de Green Deal Duurzaam GWW en EU-verplichtingen rond circulair inkopen worden in dit scenario nog niet integraal geïmplementeerd, waardoor Zoetermeer achterblijft op koplopergemeenten.

Pijler	Scenario 2: Medium aanpak
Circulair Bouwen	Circulaire uitgangspunten worden verankerd in beleidskaders en het Omgevingsplan. Toepassing van CTB afhankelijk van bestuurlijke keuzes. Geen juridisch verplichtend kader.
Circulair Ondernemen	Vast aanspreekpunt, faciliteren van netwerken en bedrijventerreinen, benutting van subsidies. Versterkte monitoring, geen harde verplichtingen.
MVOI	Beleids- en toetsingskader voor circulair inkopen, optimalisatie van toolkit. Geen verplichte toepassing, maar ondersteuning van medewerkers en marktpartijen.
Afval	Circulariteit fungeert als katalysator. Geen eigen afvalbeleid, maar versterking van bestaande doelen via samenwerking. Aansluiting bij het nieuwe afvalbeleidsplan.
Participatie en communicatie	Actieve communicatie en participatie met bewoners, ondernemers en maatschappelijke partners. Draagvlak en bewustwording worden versterkt via co-creatie en voorbeeldprojecten.
Capaciteit	1 FTE circulair aanjager (€80.000 per jaar) voor coördinatie en beleid. Ondersteuning via CDOKE en Vliegende Brigade.
Financiën	Structureel: 1 FTE uit CDOKE. Incidenteel: €200.000 voor beleid, pilots en lokale initiatieven. Aanvullende middelen via subsidies en PPS-constructies.
Gevolgen	Bewustwording en samenwerking nemen toe. Beleid is aanwezig, maar zonder juridische verplichtingen. Risico op toekomstige wetgevingsachterstand en beperkte sturing op circulaire economie.

Beleidsscenario 3: Intensieve aanpak – Krachtig Circulair Leiderschap

Dit scenario positioneert Zoetermeer als koploper circulaire samenleving. De gemeente neemt de regie en zorgt ervoor dat circulariteit juridisch wordt verankerd in beleid, regelgeving en uitvoering. Circulariteit wordt niet langer aan de markt overgelaten, maar de gemeente neemt zelf initiatief en investeert actief in circulaire projecten, infrastructuur en stimulering van de markt. Dit betekent concrete doelen, bindende kaders en structurele financiële middelen om circulariteit in de gemeente te versnellen.

Wat gaan we doen op het gebied van de 4 pijlers?

- **Circulair Bouwen**
De gemeente stelt duidelijke circulaire bouwcriteria vast in haar ruimtelijke en aanbestedingsbeleid. Circulair bouwen wordt de norm voor alle gemeentelijke en door de gemeente gefaciliteerde bouwprojecten. Het Convenant Toekomstbestendig Bouwen (CTB) wordt volledig geïntegreerd in beleid en verankerd in het omgevingsplan. De methodiek van 'Het Nieuwe Normaal' wordt toegepast, met meetbare indicatoren voor circulaire prestaties. Sloop en nieuwbouw worden geherdefinieerd, waarbij renovatie als uitgangspunt wordt genomen en secundaire materialen verplicht worden hergebruikt. De gemeente investeert in een circulair grondstoffendepot, waar materialen uit gemeentelijke slooppjecten worden opgeslagen en hergebruikt.
- **Circulair Ondernemen/Economie**
De gemeente neemt een actieve regierol in het stimuleren en faciliteren van circulair ondernemerschap. Bedrijven worden ondersteund met subsidies, advies en maatwerkbegeleiding, zodat zij makkelijker circulaire bedrijfsmodellen kunnen implementeren. Een gemeentelijk kennis- en innovatieplatform wordt opgericht, waar ondernemers kennis en ervaring kunnen delen. Circulaire bedrijventerreinen worden actief gestimuleerd, met duidelijke regelgeving en ruimte voor experimenten. Gemeente Zoetermeer neemt een koploperpositie in circulair aanbesteden, waarbij alleen wordt samengewerkt met bedrijven die circulaire principes toepassen. Het percentage cir-

culair aanbestede projecten wordt inzichtelijk gemaakt en verhoogd, met als doel om gelijk of zelfs boven het landelijke gemiddelde uit te komen.

- **Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)**
Circulariteit wordt een harde eis in alle gemeentelijke aanbestedingen en contracten. Alle gemeentelijke aanbestedingen bevatten bindende circulaire criteria, met als doelstelling 100% circulair inkopen in 2030. Bedrijven die niet aan circulaire eisen voldoen, komen niet in aanmerking voor gemeentelijke opdrachten. Er wordt jaarlijks gerapporteerd over de impact van circulair inkopen, inclusief percentages en CO₂-reductie. De gemeente voert actief toezicht en monitoring uit op de naleving van circulaire inkoopdoelstellingen.
- **Afval**
Circulariteit en afval versterken elkaar structureel. Hoewel afval een zelfstandig beleidsterrein blijft, wordt circulariteit in dit scenario intensiever ingezet om ambities voor afvalreductie, hergebruik en gedragsverandering te versnellen. De gemeente werkt nauw samen met het team afval om circulaire principes actief te integreren in communicatie, bewustwording, hergebruik en de voorbereiding op het afvalbeleidsplan. Denk aan gezamenlijke pilots op gebied van deelvoorzieningen, reparatie-initiatieven of circulaire hubs in de wijk. Circulariteit wordt hiermee een leidende kracht in het versnellen van transitieopgaven binnen afval, zonder dubbel beleid te creëren

Wat betekent dit voor gemeente Zoetermeer?

Door deze intensieve aanpak wordt circulariteit een integraal onderdeel van het gemeentelijke beleid. Dit heeft de volgende gevolgen:

- Circulariteit wordt juridisch verankerd in ruimtelijke ordening, aanbestedingen en afvalbeheer.
- Zoetermeer positioneert zich als koploper circulaire samenleving en duurzaamheid.
- Sterke economische groei en nieuwe werkgelegenheid in circulaire sectoren.
- Betere aansluiting op nationale en Europese subsidies, waardoor externe financiering makkelijker beschikbaar komt.

Participatie en communicatie

In dit scenario wordt participatie stevig verankerd in de uitvoering van circulair beleid. Bewoners en ondernemers zijn niet alleen doelgroep, maar ook mede-initiatiefnemer via wijkgerichte pilots, participatieve beleidsontwikkeling en betrokkenheid bij circulaire hubs. De gemeente kiest voor intensieve communicatiecampagnes en transparante rapportages, zodat circulariteit zichtbaar, meetbaar en begrijpelijk wordt voor alle betrokkenen. Dit versterkt de legitimiteit en uitvoerbaarheid van het ambitieuze beleid.

Capaciteit

Naast de bestaande 0,5 FTE, worden minimaal 2 extra FTE's aangesteld om circulariteit te implementeren en te monitoren. Samenwerking met de Vliegende Brigade wordt structureel ingezet, evenals koppelingen met het Programma Energietransitie.

Financiën

Om uitvoering te geven aan de beleidsrichting "Krachtig Circulair Leiderschap" (scenario 3), is een intensieve inzet van middelen nodig. Dit scenario vraagt om structurele uitbreiding van capaciteit en een grotere financiële investering in beleidsontwikkeling, monitoring en uitvoering van circulaire projecten. De inzet bestaat uit een combinatie van structurele en incidentele middelen.

Structurele middelen

- **Twee circulair aanjagers (2 fte): €160.000 per jaar**
Deze structurele uitbreiding maakt het mogelijk om circulariteit te verankeren in beleid, uitvoering, monitoring én samenwerking met externe partners. De aanjagers vervullen een regierol binnen de gemeentelijke organisatie en zijn verantwoordelijk voor de aansturing van pilots, coördinatie tussen afdelingen en strategische advisering richting bestuur. De inzet van 2 fte waarborgt dat circulariteit geen bijzaak is, maar een integraal onderdeel wordt van gemeentelijk handelen.

Incidentele middelen

- **Ontwikkeling, implementatie en monitoring: €500.000 (eenmalig)**
Dit incidentele budget is bedoeld voor de doorontwikkeling van beleid, monitoring van voortgang en investeringen in circulaire pilots, bedrijventerreinen en infrastructuur. Het stelt de gemeente in staat om schaalbare en zichtbare projecten op te zetten die bijdragen aan de positionering van Zoetermeer als circulaire koploper.

Het bedrag van **€500.000** omvat onder meer:

- o *Beleidsontwikkeling en monitoring:*
ontwikkeling van juridische verankering, meetinstrumenten en sturingskaders.
€125.000 – €150.000
- o *Pilots en experimenten:*
proeftuinen voor circulair bouwen, deelinitiatieven en reparatiehubs
€150.000 – €175.000
- o *Fysieke infrastructuur:*
investeringen in circulaire voorzieningen zoals een grondstoffendepot of circulaire hub op een bedrijventerrein.
€175.000 – €225.000

Opschaling en cofinanciering

Voor het opschalen en duurzaam borgen van circulariteit wordt actief gebruikgemaakt van externe financieringsbronnen:

- **Provinciale regelingen**, zoals de Vliegende Brigade Circulair.
- **Rijksregelingen**, waaronder CDOKE-middelen en JETTEN-gelden.
- **Europese fondsen**, zoals Horizon Europe en Interreg.

De gemeentelijke investering fungeert als hefboom om aanvullende financiering aan te trekken. Daarnaast wordt circulariteit gekoppeld aan andere beleidsdoelen (zoals energietransitie en klimaatadaptatie), zodat synergie ontstaat in middelen en impact.

Wat betekent dit voor gemeente Zoetermeer?

- Circulariteit wordt structureel geborgd in beleid en wetgeving.
- Zoetermeer wordt een koploper op het gebied van circulariteit en verduurzaming.
- Verhoogde economische activiteit en werkgelegenheid binnen circulaire sectoren.
- Meer subsidie- en financieringsmogelijkheden door proactief beleid.
- Voorkomt dat de gemeente achteraf aan strenge regelgeving moet voldoen zonder voorbereiding.

Hoe verhoudt dit scenario zich tot wet- en regelgeving?

Dit scenario loopt voor op nationale en Europese wet- en regelgeving, waardoor Zoetermeer zich positioneert als koploper in circulaire samenleving. Dit betekent dat:

- De gemeente ruim vóór 2030 voldoet aan aangescherpte EU-richtlijnen, zoals de Green Deal Duurzaam GWW en de Europese verordening circulaire economie.
- Vanaf 2026 worden striktere eisen gesteld aan circulair bouwen (zoals aangescherpte MPG-eisen). Dit scenario voorkomt dat de gemeente achteraf maatregelen moet nemen zonder voorbereiding.
- De Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) verplicht bedrijven vanaf 2025 om circulaire prestaties te rapporteren. Dit scenario sluit daarop aan door circulaire ondernemers actief te ondersteunen.
- Nederlandse aanbestedingswetgeving en circulair inkopen worden strenger, maar Zoetermeer loopt hierop vooruit door nu al circulaire criteria verplicht te stellen.

Pijler	Scenario 3: Intensieve aanpak
Circulair Bouwen	CTB volledig geïntegreerd, harde circulaire bouwcriteria, verplichte toepassing van secundaire materialen en renovatie als uitgangspunt. Gemeentelijk grondstoffendepot.
Circulair Ondernemen	Actieve stimulering, kennis- en innovatieplatform, maatwerkbegeleiding, subsidieregelingen en circulaire bedrijventerreinen. Gemeente geeft zelf richting aan circulaire economische ontwikkeling.
MVOI	Circulariteit verplicht in alle aanbestedingen, harde circulaire criteria, 100% circulair inkopen als doelstelling voor 2030, jaarlijkse rapportage en monitoring.
Afval	Circulariteit en afval versterken elkaar. Gezamenlijke pilots, hergebruik en communicatie worden intensief gekoppeld aan de voorbereiding van het nieuwe afvalbeleidsplan. Geen dubbel beleid, wel versnelling via circulaire principes.
Participatie en communicatie	Participatie stevig verankerd in beleid en uitvoering. Intensieve communicatie, transparantie en betrokkenheid van inwoners en ondernemers in circulaire projecten.

Capaciteit	Uitbreiding met 2 FTE circulair aanjagers (€160.000 per jaar). Structurele samenwerking met Vliegende Brigade en koppeling aan Programma Energietransitie.
Financiën	Structureel: €160.000/jaar voor personeel. Incidenteel: €500.000 voor beleid, pilots en infrastructuur. Cofinanciering via CDOKE, JETTEN, Vliegende Brigade en EU-fondsen (Horizon Europe, Interreg).
Gevolgen	Koploperschap in circulariteit, structurele verankering in beleid en wetgeving, sterke economische groei en werkgelegenheid, verhoogde investerings- en subsidiekansen, voorkomt achterstand op regelgeving.

Conclusie & advies

Conclusie: Circulariteit als strategische kans voor de gemeente Zoetermeer

De transitie naar een circulaire samenleving is geen vrijblijvende ambitie, maar een noodzakelijke strategische koerswijziging voor de gemeente Zoetermeer. Zoals uit dit onderzoek blijkt, vraagt de circulaire economie om een integrale aanpak waarin bouwen, ondernemen en inkoop op een structurele en samenhangende manier worden aangepakt.

Hoewel Zoetermeer momenteel enkele losse circulaire initiatieven kent, ontbreekt een duidelijk en gecoördineerd beleid. Dit leidt tot versnippering, gemiste kansen en een verhoogd risico op achterstand ten opzichte van andere gemeenten die hier wél proactief op inspelen.

Daarnaast staan we aan de vooravond van strengere wet- en regelgeving vanuit de EU, het Rijk en de provincie. De Green Deal, het Circular Economy Action Plan (CEAP) en nationale doelen zoals 50% circulair in 2030 en 100% circulair inkopen in 2030 zetten druk op gemeenten om circulariteit in hun beleid te verankeren. Dit betekent dat niet handelen geen optie is: een passieve houding leidt niet alleen tot gemiste kansen, maar ook tot gedwongen en kostbare aanpassingen op het moment dat strengere regels ingaan.

Binnen dit onderzoek zijn drie scenario's geanalyseerd:

1. **Scenario 1 (Basisaanpak)** – De huidige situatie blijft gehandhaafd, zonder extra investeringen of beleid. Dit scenario leidt tot achterstand en verhoogde juridische en financiële risico's.
2. **Scenario 2 (Medium aanpak)** – De gemeente neemt een actieve maar faciliterende rol, ontwikkelt een beleidskader en ondersteunt circulaire initiatieven zonder bindende verplichtingen.
3. **Scenario 3 (Intensieve aanpak)** – Circulariteit wordt juridisch verankerd en verplicht in alle gemeentelijke processen, met substantiële investeringen en harde regelgeving.

Na een grondige analyse van de impact, financiële haalbaarheid en bestuurlijke uitvoerbaarheid van deze scenario's, adviseren wij scenario 2 als de meest effectieve en realistische keuze voor Zoetermeer. Dit scenario biedt een ambitieuze maar haalbare koers waarmee de gemeente concrete stappen zet richting een circulaire economie, zonder onnodige financiële en juridische risico's.

Advies: Scenario 2 als de optimale balans tussen ambitie en haalbaarheid

Scenario 2 biedt de beste balans tussen strategische ambitie, financiële haalbaarheid en uitvoerbaarheid binnen de huidige gemeentelijke kaders. Met deze aanpak wordt circulariteit structureel verankerd in beleid en gemeentelijke processen, zonder dat de gemeente de volledige regie hoeft te nemen of grote financiële risico's loopt. Dit scenario heeft de volgende kernvoordelen:

1. Vorbereiding op toekomstige wetgeving
 - o Vanaf 2026 worden de MilieuPrestatie Gebouwen (MPG)-eisen strenger, en in 2030 moet 50% van de bouwmaterialen circulair zijn. Dit scenario zorgt ervoor dat de gemeente hierop voorbereid is.
 - o De CSRD-richtlijn verplicht bedrijven vanaf 2025 om hun circulaire prestaties te rapporteren. Dit scenario helpt ondernemers hierbij, waardoor Zoetermeer aantrekkelijker wordt voor circulaire bedrijvigheid.
 - o Het Rijksbrede Programma Circulaire Economie en het CEAP eisen dat gemeenten in 2030 significant bijdragen aan circulariteit. Dit scenario zorgt ervoor dat Zoetermeer hierin meebeweegt zonder achterstanden.
2. Beleidsmatige verankering zonder overregulering

- o Circulariteit wordt vastgelegd in gemeentelijke beleidskaders, zoals het Omgevingsplan en de Omgevingsvisie, zodat het een structureel onderdeel wordt van besluitvorming.
 - o Er wordt een beleidskader voor circulair inkopen ontwikkeld, waardoor circulariteit concreet en meetbaar wordt in aanbestedingen zonder dat ondernemers worden afgeschrikt door te strikte verplichtingen.
3. Pragmatische en kostenefficiënte uitvoering
- o Er wordt 1 FTE aangesteld als circulair aanjager om beleid te coördineren en implementeren. Dit zorgt voor een centraal aanspreekpunt en voorkomt versnippering.
 - o In plaats van grote investeringen, wordt circulaire innovatie gestimuleerd via subsidies zoals CDOKE-middelen, de Vliegende Brigade en JETTEN-gelden, waardoor de gemeente minder zelf hoeft te financieren.
 - o Door samenwerking met ondernemers en kennisinstellingen wordt gebruikgemaakt van publiek-private samenwerkingen (PPS) en externe expertise, wat de uitvoeringskosten drukt.
4. Sterkere concurrentiepositie en economische kansen
- o Door circulair bouwen en ondernemen te stimuleren, wordt Zoetermeer een aantrekkelijke vestigingsplaats voor innovatieve bedrijven en duurzame investeerders.
 - o Circulaire bedrijventerreinen en netwerken worden gefaciliteerd, wat kansen biedt voor nieuwe werkgelegenheid in de circulaire sector.

Concrete vervolgstappen

Om scenario 2 succesvol te implementeren, voorziet het college de volgende fasering:

Beleidsontwikkeling en voorbereiding (Q3 2025 – Q2 2026)

- Werving en aanstelling van een circulair aanjager voor coördinatie en beleidsontwikkeling.
- Opstarten van een participatief traject met interne en externe stakeholders.
- Opstellen van een beleidskader voor circulariteit, inclusief toetsingscriteria voor circulair inkopen en integratie van circulaire bouwprincipes in het Omgevingsplan.
- Ontwikkeling van een uitvoeringsagenda met prioriteiten, acties, indicatoren en financiële kaders.

Besluitvorming en uitvoering (Q2 – Q3 2026 en verder)

- Voorleggen van de uitvoeringsagenda aan de gemeenteraad ter vaststelling.
- Start van concrete pilots op het gebied van circulair bouwen en inkopen.
- Monitoring van voortgang en impact via KPI's, zoals het percentage circulaire aanbestedingen en CO₂-reductie.

Slotwoord: De urgentie van een proactieve aanpak

De circulaire transitie is niet alleen een uitdaging, maar ook een kans voor de gemeente Zoetermeer. Door nu te kiezen voor scenario 2, positioneert de gemeente zich als een vooruitstrevende en toekomstbestendige organisatie, die zowel voldoet aan wetgeving als economische en ecologische kansen benut.

Achteroverleunen is geen optie. De komende jaren zullen cruciaal zijn om circulariteit te integreren in het gemeentelijk beleid en uitvoering. Door gericht beleid, slimme samenwerkingen en efficiënte financiering kan Zoetermeer een sterke en duurzame positie innemen in de circulaire economie.

Het college roept de gemeenteraad op om samen deze kans te benutten en te bouwen aan een circulair en toekomstbestendig Zoetermeer.

Overzicht beleidsscenario's

De gemeente Zoetermeer staat voor de keuze hoe zij circulariteit wil integreren in haar beleid. Er zijn drie scenario's ontwikkeld die variëren van een basisaanpak zonder extra maatregelen tot een intensieve aanpak waarin circulariteit volledig wordt verankerd in beleid en regelgeving. De onderstaande tabel biedt een overzicht van de verschillen tussen de scenario's, zodat de impact, capaciteit en financiën inzichtelijk worden.

Pijler	Scenario 1: Basisaanpak	Scenario 2: Medium aanpak	Scenario 3: Intensieve aanpak
--------	----------------------------	------------------------------	----------------------------------

Circulair Bouwen	Geen beleid, alleen verkenning van CTB. Geen juridisch kader. Circulaire ambities zijn vrijblijvend en afhankelijk van marktpartijen.	Circulaire uitgangspunten verankerd in beleidskaders en Omgevingsplan. CTB wordt vertaald naar richtlijnen, zonder juridische verplichting.	CTB volledig geïntegreerd. Harde bouwcriteria, secundaire materialen verplicht, renovatie als norm. Investering in gemeentelijk grondstoffendepot.
Circulair Ondernemen	Reactieve houding. Geen stimulering of aanspreekpunt. Initiatieven afhankelijk van bedrijven.	Vast aanspreekpunt. Ondersteuning via netwerken, subsidies en monitoring. Geen verplichtend kader.	Actieve regierol. Gemeentelijk innovatieplatform, maatwerkbegeleiding, actieve inzet op bedrijventerreinen en circulair aanbesteden.
MVOI	Geen verplichtende circulaire criteria. Richtlijnen zijn vrijblijvend en versnipperd.	Beleids- en toetsingskader ontwikkeld, zonder verplichte toepassing. Optimalisatie van toolkit en ondersteuning.	Circulariteit verplicht in alle aanbestedingen. 100% circulair inkopen in 2030. Jaarlijkse rapportage en actieve monitoring.
Afval	Afval blijft zelfstandig domein. Geen koppeling met circulariteit. Kansen voor hergebruik en bewustwording blijven onbenut.	Circulariteit versterkt afvalbeleid als katalysator. Samenwerking met afvalteam op hergebruik, communicatie en bewustwording. Geen eigen afvalbeleid.	Intensieve samenwerking met team afval. Gezamenlijke pilots en integratie van circulaire principes in voorbereiding afvalbeleidsplan.
Participatie & communicatie	Geen gerichte inzet. Circulariteit blijft onzichtbaar voor inwoners en ondernemers. Geen betrokkenheid of bewustwording.	Actieve communicatie en participatie met bewoners, ondernemers en maatschappelijke partners. Draagvlak en bewustwording worden versterkt via co-creatie en voorbeeldprojecten.	Participatie stevig verankerd in beleid en uitvoering. Intensieve communicatie, transparantie en betrokkenheid van inwoners en ondernemers in circulaire projecten.
Capaciteit	Geen uitbreiding. Circulariteit blijft versnipperd en ad-hoc.	1 FTE circulair aanjager (€80.000/jaar). Versterking via Vliegende Brigade en interne samenwerking.	Minimaal 2 FTE aanjagers (€160.000/jaar). Structurele samenwerking met Vliegende Brigade en koppeling aan energietransitie.
Financiën	Geen extra middelen. Geen benutting van subsidies of fondsen.	Structureel: €80.000/jaar (CDOKE). Incidenteel: €200.000 voor beleid en pilots. Inzet op cofinanciering via o.a. Vliegende Brigade.	Structureel: €160.000/jaar. Incidenteel: €500.000 voor beleid, pilots en infrastructuur. Actieve inzet op nationale en EU-fondsen.
Gevolgen	Wetgevingsachterstand. Geen grip op circulaire initiatieven. Kans op hoge kosten en gemiste subsidies.	Verankering zonder overregulering. Meer houvast en samenwerking, maar beperkte afdwingbaarheid. Risico op latere achterstand blijft.	Juridische borging. Koploperschap. Grotere economische kansen en investeringsruimte. Voldoet proactief aan regelgeving.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad op 3 november 2025

*de griffier,
drs. R. Blokland MCM*

*de voorzitter,
drs. M.J. Bezuijen*